

Grozljivo grobišče v rudniškem rovu

Barbarin rov nad Hudo jamo pri Laškem še vedno skrivnosten

Množično grobišče v zapuščenem rudniku Barbarin rov v Hudi jami pri Laškem je vse do danes ostalo eno najbolj skrivnostnih med več kot stotimi povojnimi množičnimi grobišči. Nekaj drobcev je bilo objavljenih leta 1990, potem pa vse do danes nič več.

Najprej je Roman Leljak v knjigi *Teharske žive rane* opisal, kako je v začetku junija 1989 šel po sledi govoric o množičnem grobišču v zapuščenem rudniku pri Laškem. O tamkaj pobitih mu ni uspelo veliko izvedeti. Še največ je izvedel o ljudeh, ki živijo tam blizu. Na eni strani skrivnostnost in strah, na drugi pa samopašnost in celo grožnje nekaterih, ki so bili v tistih časih, ko so se tam dogajala grozodejstva, pri partizanih, v Knoju ali v podobnih organizacijah velikega komunističnega projekta. Edino, kar je izvedel o pobitih, sta dva drobca. Prvi govori o vlakih s hrvaškimi begunci, ki so ga na progi pri Laškem ustavili partizani. Njegove potnike so odgnali v rudniški rov nad krajem zlovesčega imena, vagone pa so domačini oplenili. Begunce naj bi bili po deset pove-

zali skupaj, prignali pred navpični jašek v rudniškem rovu in jih pogнали v globino. Drugo kratko pripoved mu je povedal nekdanji knojevec. Ta mu je zatrdil, naj bi nesrečnike vozili iz teharskega taborišča in celo iz bližine Maribora. Šlo naj bi za Hrvate, tudi ženske in otroke.

Drugi poskus je bil narejen v začetku avgusta 1990. Takrat sem se podpisani skupaj s fotografom takratne Demokracije pridružil Romanu Leljaku ter režiserju Filipu Robarju Dorinu. Dorin je takrat snemal dokumentarni film o povojnih pobojih. Oglasili smo se na občini Laško pri takratnem županu Milošu Veršcu, da je posredoval pri upravi rudnika Laško. Tam smo si lahko ogledali stari načrt rudniških rovo, nato pa nas je eden od poznavalcev pospremil do rudnika. Vhod v rov je bil zaklenjen, saj naj bi rudnik del zapuščenih rovo (rudnik je obratoval med leti 1902 in 1942) uporabljal za skladišče razstreliva. Nadelo smo si čelade z lučmi. Pot nas je vodila najprej okoli 200 metrov po glavnem rovu, nato pa smo zavili močno levo v stranski

rov. Najprej smo prišli do umetne lesene zapore. Spremljevalec je s krampom odbil nekaj desk, tako da smo se splazili naprej. Po nekaj desetih metrih se je naša pot končala. Znašli smo se pred zidom, s katerim so nekoč zazidali dostop do jaska kakšnih sto metrov naprej, ki je množično grobišče. Zelo smo bili presenečeni, ko smo na tem zidu opazili nekaj majhnih križcev, izpraskanih v omet. Glede na nedostopnost so to po vsej verjetnosti naredili tisti, ki so morali rov zazidati. Sprva je imel režiser namen, da bi kasneje organiziral preboj skozi

to oviro, vendar nam je že rudniški spremljevalec povedal, da bi pri tem naleteli na precejšnje birokratske ovire. Na eni strani bojazen, ali se ni na drugi strani rov sesedel, na drugi pa nevarnost navzočnosti eksplozivnega plina. Poskusno vrtno za pregled naj bi bila dovolila in nato tudi opravila usposobljena republiška ustanova. Žal se je pri tem končalo. Poleg resničnega zidu so se nenadoma postavili še novi...

Polnih sedem let je poteklo od takrat. Medtem so bile ustanovljene tri politične skupine, dve parlamentarni preiskovalni komisiji in ena

vladna, vendar se o Barbarinem rovu nad Hudo jamo ni več niti govorilo, kaj šele da bi se rov odprl. Kot na mnogih drugih področjih je naša demokracija tudi tu odpovedala.

V znani emigrantski knjižici *Teharje so tlakovane z našo krvjo* je bilo na koncu navedeno, da so v Hudi jami pobili dele vseh štirih domobranskih polkov. Nekateri preživeli iz Teharij govorijo, da to verjetno ne drži. Nespomo je, da je glavnina pobitih domobrancev iz teharskega uničevalnega taborišča končala v rudniških razpokah na hribu Brnica v neposredni bližini Hrastnika. Del domobrancev sta Ozna in Knoj odpeljala celo na oddaljeno Brežiško polje, kjer so jih postrelili in zasuli v velik protitankovski jarek.

Danes je znano, da je ozje območje Celja tako rekoč preprejeno z množičnimi grobišči. Zelo dejaven član nekdanjega celjskega Demosa Janez Črmej jih je odkril okoli 35. Poleg vrmenih domobrancev in domnevno okoli 300 celjskih meščanov je bilo tistega krvavega maja in junija 1945 na Celjskem pobitih na tisoče hrvaških beguncev. O

številkah je še vedno težko govoriti, saj se še posebej za Hrvate domneva, da jih je tu svojo nesrečno pot za vedno končalo od nekaj tisoč do celo 35.000. Danes moramo ugotoviti predvsem nekaj: povojni poboji na Celjskem so, tako kot to velja nasploh za Slovenijo, še vedno zelo neraziskana tema. Prav gotovo se pri takšnih temah kaže stopnja (ne)civiliziranosti nekega naroda. Glede naše polpreteklosti se tako politiki kot zgodovinarji in občila vedejo kot barbari. Na eni strani še vedno povsem nekritično častijo mite iz časov diktature, mladi ljudje pa životarijo v onesnaženem duhovnem ozračju. Resnica je le uboga dekla.

Težko je razločevati ene poboje od drugih, toda prav gotovo je bilo ubijanje globoko v rudniku nekaj najbolj grozljivega. Zdaj pred vhom v Barbarin rov nad krajem Huda jama pri Laškem stoji kapela. Vsaj lučko bodo tam poslej lahko prižali redki obiskovalci tistega odročnega kraja.

V Barbarinem rovu nad Hudo jamo pri Laškem. Sedanji časi so podobno zarotniški, kot so bili tisti leta 1945.